

стонъ на Гютевия Фаустъ: „Zwei Seelen wohnen, ach! in meiner Brust“ и е фундаментътъ на Шопенхауеровата философия — и между песимизма на Вайнингера, който отрича всъщностъ духовна любовъ у жената. Яворовата Бистра има съвѣсть и съзнание за грѣха, но тя не се разкайва за стореното, понеже го чувствува като една природна неизбѣжностъ. Въ съзнанието на тая двойственостъ и неразбирането на сжщата двойственостъ отъ страна на синъ ѝ и на съпруга ѝ се крие нейниятъ трагизъмъ. Бистра трѣбва да умре, за да възтѣржествува принципътъ на мъжката съвѣсть: неопятнената честъ на любовта.

III.

Второстепенни условия. Витановъ е една заплетена психическа сжщностъ. За Бистра той бѣше само мъжътъ. За Витанова тя не е само жената, а напротивъ, олицетворение на най-дълбокото душевно съдържание, което той е прѣживѣлъ досега: Витановъ е билъ влюбенъ въ Бистра. Колкото и чудно да е, но въ момента на сексуалния актъ Витановъ - башибозукътъ е билъ „духовниятъ“ любовникъ, а Бистра, по складъ на мисли стояща много по-високо отъ него — само самката жена. Този младъ и грубъ офицеръ е билъ толкова жаденъ за щастие, че е забравилъ всички задължения, всъщностъ моралъ. Яворовъ много е рискувалъ съ това свое лице. Защото на пръвъ погледъ то може да ни се стори лишено отъ всъщностъ морално човѣшко чувство. Но отъ друга страна сжщото обстоятелство — изчезването на всъщностъ етически съображения — служи като най-добра характеристика за силата не толкова на една полова страсть, която отстъпва отъ сѣбѣ мѣсто на опомнянето, колкото на стремежа къмъ едно любовно съдържание въ единъ душевно съвѣтъ пустъ и самотенъ животъ.

Съ силата на това чувство само може да се мотивира идването на Витанова въ къщата на Поповичъ и поведението му, когато остава насамъ съ Бистра въ I картина. Единъ жаденъ за животъ човѣкъ и въ тая своя жажда егонистъ въ крайния смисълъ на думата, който не бръсне чуждо щастие, криейки въ себе си елементарния инстинктъ да живѣе въ настоящето и да се самосъхраня. Той самъ се рисува (стр. 31): „Моята жажда за животъ като она, който живѣхте вие, бѣше много голѣма: равна на отчаянието ми . . .“ Бистра е готова да се жертвува за своя синъ, Витановъ го иска заради себе си. Тѣй както и Поповичъ. И Поповичъ е егонистъ като Витанова, но каква голѣма разлика въ егоизма на единия и другия! Егоизмътъ на Поповичъ лежи само въ неговото желание, да завладее своето духовно „азъ“, високиятъ алтруизъмъ, който е ядката на неговия мощенъ индивидъ. Витановиятъ — въ желанието, да изживѣе като баща въ врѣмнно макаръ и откраднатото щастие своя празенъ животъ, съ не по-слабо вродения стремежъ къмъ продължение на своето, ако и по складъ на интереси, дребно, материално, ограничено сжществуване.

Бистра, която бѣ изнемогнала подъ естественитъ влечения на своята природа и остана да живѣе въ една ужасна мъчителна лъжа,